

Voşlobeni – vatră de istorie multiseclară

Prof. Aurel I. Vița

Moto : „ *A trăi în sat înseamnă a trăi în zăriște cosmică și în conștiința unui destin emanat din veșnicie (...) Mândria satului de a se găsi în centrul lumii și al unui destin ne-a menținut și ne-a salvat ca popor peste veacurile de nenoroc. Satul nu s-a lăsat ispitit și atras în istoria făcută de alții peste capul nostru. El s-a păstrat feciorelnic neatins în autonomia sărăciei și mitologiei sale pentru vremuri când va putea să devină temelie sigură a unei autentice istorii !*

(Lucian Blaga – „Elogiul satului românesc”)

Ilustrul filozof și poet român, ardelean, susținea în poemul său „*Sufletul satului*” că „*veșnicia s-a născut la sat*”. În ideea de a redescoperi originea noastră rustică, multiseclară prin parafrizarea acestui citat am putea spune fără o prea mare exagerare că „*veșnicia s-a născut la ... Voşlobeni*”.

Aflat la început de secol XXI satul românesc este invadat continuu de influențele urbane, tineretul nostru și nu numai antrenat în viața de zi cu zi tot mai tumultuoasă și plină de neprevăzut aproape că a uitat să mai considere că localitatea în care trăiesc este de sorginte rurală. Cu toate acestea mireasma satului patriarhal mai persistă încă în sufletele și inimile celor mai vârstnici căroră le copleșește ființa atunci când își aduc aminte de anii copilăriei și traiul lor alături de părinții și bunicii trecuți în eternitate.

Voşlobeni plai mioritic, este situat la poalele munților Giurgeu, la adăpostul prelungirii vestice a acestor munți pe care localnicii l-au numit Cocoșelul. Clima deosebit de aspră, cu ierni lungi și reci, zăpadă din belșug, iar verile scurte și răcoroase nu i-a determinat pe străvechii voşlobeni să-și părăsească glia ci din contră i-a îndârjit mai mult încăpățânându-se în lupta cu natura și viața în ansamblul ei.

Despre istoria voşlobenilor în lunga lor existență pe aceste meleaguri am mai scris în anterioarele mele lucrări, dar cum mintea omului și informația nu pot fi niciodată epuizate simt nevoia de a aduce unele completări cu noi documente pe care le-am identificat și care să contribuie la o viziune mai amplă asupra locurilor și oamenilor acestei așezări, care cu atâta înverșunare au reușit să păstreze limba, tradițiile și obiceiurile aduse din îndepărtata lor istorie.

Despre atestarea documentară a satului, anul 1630, există un act scris păstrat de-a lungul timpului în arhivele istorie noastre, document din care reiese că a avut loc un conflict între localnici și contele Lazar, iscat ca urmare a construirii unei mori pe cursul râului Vale. Faptul

că în localitate existau meseriași capabili să construiască o astfel de moară precum și necesitatea construirii acesteia ne conduce la ideea că aceasta așezare umană nu era tocmai la începuturile sale, localitatea avea un statut de sine stătător și bine consolidat. Locuitorii săi prin grade de rudenie, prin preocupări și prin însăși necesitatea de a conviețui împreună au determinat constituirea și mai apoi consolidarea acestei localități.

Dacă până acum în atestarea documentară a localității se vorbea doar de acest document, care este într-adevăr de certă valoare, în anul 1615 a mai fost identificată o mențiune documentară în care se arată că: „...vitele doamnei Benes Antal, ba chiar și acelea care pot sta în Vaslab ...”.¹ Documentul nu menționează dacă este vorba de localitatea „Vaslab” însă prin asemănare cu documentele ulterioare ne conduce spre ipoteza că aceasta ar fi o localitate, mai mult decât o oarecare zonă geografică pășunabilă.

Faptul că localitatea Voșlobeni-ul are o vechime mult mai mare decât cea atestată prin documentele anterior menționate rezultă și din interpretarea deosebit de interesantă, istoric documentată, a autorului Vlad Chindea, descendent al acestor locuri, fiul lui Emil Chindea (a lui Ion Frumosu):²

*„Această atestare, coroborată cu absența satului Voșlobeni din recensămintele (lustrele) Giurgeului și Ciucului de la 1602, 1614 și 1616 i-a făcut pe unii autori să considere că înființarea satului trebuie să fi avut loc în perioada 1616 – 1630. **Desigur acest lucru este posibil dar sunt și indicii care să susțină o vechime mai mare a satului** (s.n.).*

*Astfel, primul indiciu ar fi cel al „**bunului simț istoric**”: e de așteptat că niște emigranți sosiți relativ de curând – cca. un deceniu – pe meleaguri străine să fi fost încă puțin familiarizați cu limba și cerințele juridice astfel încât să poată să susțină un proces împotriva unui foarte influent potentat precum groful Lazar. De asemenea construirea și valorificarea economică a infrastructurii aflate în dispută (canale, mori) necesita timp, chiar dacă presupunem că a fost realizată de oameni specializați în astfel de activități.*

*În ceea ce privește argumentul „**tăcerii istorice**” a conscripțiilor din 1602, 1614 – 1616, acesta nu este decisiv, remarcându-se următoarele : lustra din 1602, a fost demonstrat de către istorici că a urmărit doar înregistrarea păturii sociale libere, cu potențial combatant (secuii liberi), în ceea ce privește lustrele din 1614 – 1616 într-adevăr acestea au vizat și păturile sociale aservite (iobagii și jelerii) dar în acest caz unele localități mici – despre care se știe din alte surse că existau la data respectivă – nu au fost înregistrate separat, fiind cumulate cu alte așezări mai mari.*

Este vorba de următoarele cazuri : la lustra din 1602 toate localitățile din bazinul Cașinului (Iacobeni, Imper, Cașinul Nou, Plăieșii de Sus și de Jos) au fost conscrise ca o singură localitate, iar satul Lăzăreni – despre care se știe că avea în acea perioadă doar populație aservită – lipsește cu desăvârșire. La fel din lustrele de la 1614 – 1616 lipsesc date

¹ A romanok megtelepedese, roman falvak kialakulasa Csik, Gyergyo, Kaszonszekben (1614-1850), J. Szocs;

² Chindea, Vlad, *De veghe la polul frigului sau Monografie istorică, toponimică și antroponimică a satului Voșlobeni*, manuscris, Tg. Mureș, 2014;

despre localitățile Cioboteni, Chilieni și Imper – incluse probabil în localitățile vecine mai mari ”.

Prin analogie cu cele menționate mai sus este foarte posibil ca și satul Voșlobeni să fi existat, însă nu a fost menționat separat în aceste lustre, satul Voșlobeni fiind conșcris în cadrul localităților vecine care aveau deja administrație proprie. De fapt se știe că o bună perioadă de timp satul era împărțit în două. Partea de nord-est, Chindenii, aparținea de comuna Valea Strâmbă, iar partea de vest și sud, respectiv centrul satului, administrativ aparținea de comuna Chilieni. De asemenea, din documentul de la 1630 se constată că limita de sud a moșiilor grofului Lazar ajungea până la hotarele Voșlobeniului, ceea ce a și determinat acel conflict. Dată fiind suprafața mare a alodiului grofului de Lăzarea este posibil ca acesta să fi inclus o parte a satului Voșlobeni în statisticile vremii. De exemplu, conscripția anului 1742 include satul Voșlobeni în cadrul conscripției grofului Lazar fapt care întărește veridicitatea afirmațiilor de mai sus.

Analizând informațiile acestor lustre observăm existența unor familii cu nume românesc în localitățile mai sus menționate. Astfel, la Valea Strâmbă în lustra anului 1614 apar 4 capi de familie cu numele Olah (românul) dintre care 3 jeleri și un slujitor străin, iar în lustra din 1616 sunt înregistrați din nou cei 3 jeleri, la Lăzarea sunt menționați la 1614, 3 capi de familie cu numele Olah, 2 iobagi și un slujitor străin, dar și un Sztojka Janos iobag legat pentru furt. Sztojka este primul antroponim atestat cert în anul 1659 sub forma *Stojka vasfalui* (Stoica din Voșlobeni). În lustra anului 1616 apar de asemenea nume precum: 1 Olah, 2 Opra (adică Oprea) și 1 Dușa (nume românesc obișnuit în zona Toplița)³.

Aceste documente, interpretarea menționată anterior, pe care o consider suficient de concludentă, ne oferă certitudinea că – **satul Voșlobeni are o vechime de peste 400 de ani.**

De-a lungul istoriei sale satul Voșlobeni a cunoscut o permanentă dezvoltare atât prin creșterea numărului populației, cât și a suprafeței ce a intrat în proprietatea lor. Tabelele de mai jos exprimă în mod concret această evoluție :

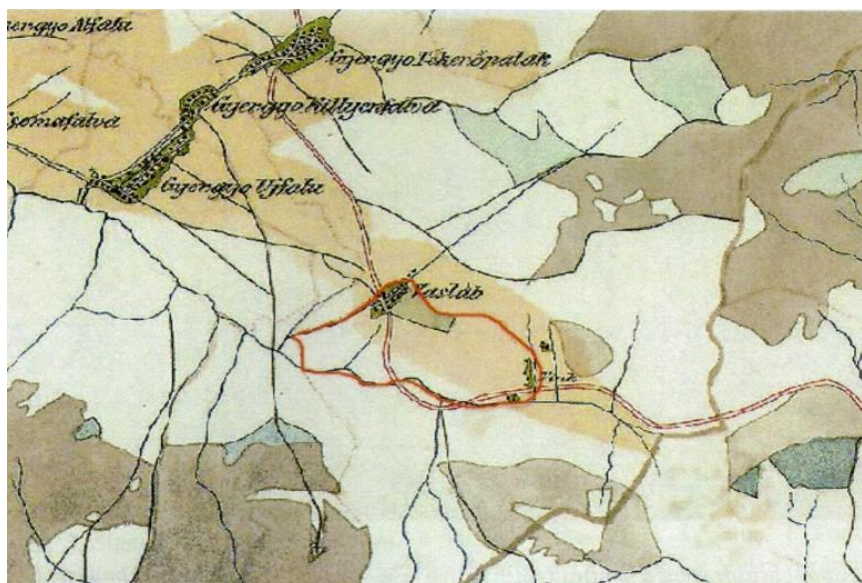
Evoluția demografică a Voșlobeniului

Conscripția/sursa din anul	1703	1721	1742 ¹	1748	1750	1786	1850	1910	1930	2002 ²	2011 ³
Număr de familii	28	21	27	34+4	-	39	-	-	-	-	-
Număr de persoane	~140	~105	135	150	148	269	756	940	2017	1255 2056 ²	1921

1. - conscripția grofului Lazar ;
2. - Satul, respectiv comuna Voșlobeni ;
3. - Comuna Voșlobeni

³ Ranca I., *Românii din scaunele secuiești în antroponimele din conscripții, Scaunul Ciuc, Giurgeu, Cașin*, vol. II, 1567-1850, Editura Pax historica, Tg. Mureș, 1997;

Din documentele vechi se poate observa de asemenea că și suprafața hotarului satului a fost într-o continuă creștere. În anul 1861 întinderea hotarului este destul de mică (vezi harta de mai jos, linia portocalie indică limitele hotarului deținut de voșlobeni)⁴.

Conform unui document al anului 1967 situația populației și a suprafeței satului, respectiv comunei Voşlobeni se prezintă astfel⁵ :

- **Populația :**

	Sat Voşlobeni (locuitori)	Comuna Voşlobeni (inclusiv satul Izv. Mureș și cătunul Heveder) (locuitori)
Nr. populației	1281	2296
Nr. familii	428	757
Nr. locuințe	421	734

⁴ Administrativ Karte des Grossfürstethums Siebenburgen nach der neusten Landeseintheilung 1859, 1861, Hermannstadt;

⁵ Referat de propunere pentru delimitarea comunei Voşlobeni, Gheorgheni, 28 decembrie 1967;

- **Suprafața :**

			Sat Voșlobeni	Total comună
Suprafață Total (Ha)				5952
din care:	Suprafață agricolă		2503	4771
	din care :	Arabil	430	775
		Pășuni		731
		Fânețe		3264
		Livezi		1
	Fond forestier			941
Alte suprafețe		240		
	Vatra satelor	412		

Vatra satului Voșlobeni astăzi – 2015⁶

Realizarea unei localități cu personalitate juridică proprie a fost unul dintre dezideratele pentru care au militat consecvent personalități de frunte ale voșlobenilor. Dorința de a se constitui o comună cu organe de conducere proprii, cu primărie recunoscută la nivel județean a devenit și mai arzătoare odată cu anul Marii Uniri a tuturor românilor, moldoveni, munteni cu cei ardeleni. Datorită opoziției oficialităților maghiare aflate încă la conducere constituirea comunei Voșlobeni s-a realizat abia în anul 1930 când a fost ales ca primar localnicul și gospodarul de frunte Iuliu Ciobotariu. Dat fiind că la această dată nu exista un local propriu sediul primăriei a fost stabilit chiar în locuința primarului.

În anul 1932 după cum am mai menționat și în lucrările anterioare este dat în folosință noul sediu de primărie construit nou din fonduri locale, realizate prin vânzări de pădure de la Bilbor, fonduri din care s-au construit și dispensarul comunal și școala.

⁶ <https://www.google.ro/maps/place/Voslobeni> ;

În 1934 prin voința locuitorilor cătunului Chindeni, care aparținea până la această dată de comuna Valea Strâmbă și locuit în majoritate de români, se alipește comunei Voșlobeni realizându-se astfel o comună de sine stătătoare care va dăinui prin timpuri, de multe ori neprielnice pentru locuitorii acestor meleaguri.

Anul 1968, an al unei noi reorganizări administrativ-teritoriale a României, constituie pentru Voșlobeni o realăturare firească a cătunelor Boteni, Tincani și Mureș Izvor la vechea vatră a comunei Voșlobeni.

Originea și denumirea satului

Despre istoria și originea acestei frumoase localități montane numeroase lucrări au o abordare foarte diferită. Satul Voșlobeni situat la limita estică a Transilvaniei poate fi considerată și ca localitate de graniță între vechile Principate Române, Moldova și Transilvania. Despărțirea celor două principate era realizată de lanțul muntos al Carpaților Răsăriteni, respectiv în zona noastră de culmile Giurgeului și Hășmașului. Datorită configurației abrupte și cu altitudini relativ mari, zona de graniță dintre cele două provincii românești nu a fost delimitată prea exact. Trecerea dintr-o parte în alta a acestora era destul de dificilă, astfel că autoritățile statale ale celor două Principate nu erau interesate să asigure o pază prea severă. Singurul loc pe care se putea traversa muntele era prin actualul pas Pângărați pe un drum practicabil doar la pas sau călare. Actualele Chei ale Bicazului nu permiteau accesul printre ele, spațiul fiind prea îngust era străbătut doar de apele de munte ale pârâului Bicaz. Drumul comercial în evul mediu se pare că ar fi avut alt traseu, mult mai la nord de Cheile Bicazului pe cumpăna de ape Bicaz-Bistricioara. Deoarece pe această variantă erau dispuse și punctele vamale, de multe ori trecătorii alegeau o altă variantă mai dificilă dar necontrolabilă și anume : se cobora Pasul Pângărați pe Pârâul Verșcheu, până în dreptul Lacului Roșu (inexistent la acea dată), ocolea Cheile Bicazului prin partea de sud a acestora până în Valea Bicazului, traseu denumit Drumul Surducului. Drumul actual prin Cheile Bicazului a fost construit abia în anul 1937.

Cu toate dificultățile ce le întâmpinau trecătorii din cele două părți ale munților aceștia nu putea fi opriți. Pe tot timpul istoriei între cele două Principate Române a existat o permanentă migrare atât dinspre Moldova spre Transilvania cât și invers dinspre Transilvania spre Moldova. De asemenea, Munții Giurgeului și Hășmașul cu pădurile, văile și poienile lor deosebit de frumoase erau locuri preferate ale păstorilor și ciobanilor atât moldoveni cât și transilvăneni. Mulți dintre aceștia se vor retrage la poalele munților constituindu-și de-a lungul timpului adevăratele localități.

Numeroși istorici ai locurilor au încercat în mod unilateral să dea o interpretare a constituirii localităților de o parte și de alta a graniței Moldavo-Transilvănene. După cum am mai relatat în lucrările anterioare am preluat abordarea consăteanului nostru prof. Teodor Chindea care la vremea lui, atât cât îi permitea culegerea de informații, susținea proveniența moldovenească a locuitorilor voșlobeni. În lucrarea sa despre istoricul românilor din Bazinul Giurgeu el consideră că vechii locuitori ai satului Voșlobeni ar proveni din Moldova, din satul Oșlobeni, județul Neamț făcând o pledoarie asupra denumirii satului prin transformare toponimică din Oșlobeni în Voșlobeni prin adăugarea consoanei „v” la denumirea inițială a localității din care probabil își ar fi avut originea.⁷

Fenomenul de migrație a moldovenilor către Transilvania este susținut și de unele documente medievale în cadrul cărora se menționează incursiuni armate ale domnitorilor moldoveni la granița de vest, dincolo de munți. Se presupune că dintre soldații participanți la aceste acțiuni unii dintre ei găsind ca prielnice locurile prin care treceau s-au oprit aici

⁷ Teodor Chindea, *Contribuții la istoria românilor din Giurgeul Ciucului*, Editura Kahan, Gheorgheni, 1930;

constituind astfel unele așezări umane. În susținerea aceleiași idei putem adăuga de asemenea aspecte privind graiul, portul și obiceiurile voșlobenilor foarte asemănătoare cu cele ale moldovenilor îndeosebi din zona Neamț. Noii veniți pe aceste meleaguri au păstrat amintirea satului de baștină cu tot ceea ce le lăsase bunii și străbunii lor.

Teoria migrației Moldavo-Transilvăneană într-un singur sens, ar fi demnă de luat în calcul dacă nu ar exista și unele documente istorice care să o contrazică. Astfel, însăși locuitorii actuali ai satului Oșlobeni susțin că originea satului lor este de natură Transilvană. Migrația românilor ardeleni s-a produs îndeosebi în zona de graniță unde nemulțumiți de fenomenul de maghiarizare și catolicizare impus de autorități au luat drumul pribegiei stabilindu-se dincolo de munți.

În susținerea acestei idei ce poate fi mai edificator decât un citat din „*Amintiri din copilărie*” de Ion Creangă, fiul lui Ștefan a Petrei Ciubotariu și Smaranda, fiica lui David Creangă din Pipirig, ambii descendenți ai unor familii ardelenesti ce trecuseră munții în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea :

„Când am venit eu cu tata și cu frații mei, Petrea și Vasile și Nică, din Ardeal în Pipirig, acum șasezeci de ani trecuți, unde se pomeneau școli ca a lui Baloș în Moldova? Doar la Iași să fi fost așa ceva și la Mănăstirea Neamțului, pe vremea lui mitropolitu Iacob, care era oleacă de cimotoie cu noi, de pe Ciubuc Clopotarul de la Mănăstirea Neamțului, bunicul mâne-ta, Smărandă, al cărui nume stă scris și astăzi pe clopotul bisericii din Pipirig. Ciubuc Clopotarul tot din Ardeal știa puțină carte, ca și mine; și apoi a pribegit de-acolo, ca și noi, s-a tras cu bucatele încoace, ca și moș Dediu din Vânători și alți mocani, din pricina papistășiei mai mult, pe cât știu eu. Și atât era de cuprins, de s-au umplut munții: Hălăuca, Piatra lui Iepure, Bărnariul, Cotnărelul și Boampele, până dincolo peste Pătru-Vodă, de turmele și tamazlăcurile lui.”⁸

Despre originea ardelenescă a familiei *Creangă* scriitorul și istoricul Teodor Tanco realizează un studiu aprofundat asupra arborelui genealogic și zonei geografice din care se trage această familie, respectiv Ilva Mare, județul Bistrița - Năsăud. Un flux al plecărilor românilor din Ardeal s-a petrecut în secolul al XVIII-lea, confirmat și de alți istorici în a căror scrieri se arată că dintre cei plecați o parte s-au așezat în vreo 16 localități din Moldova, printre care și familia lui Ștefan Creangă. În aceste documente se menționează că ardelenii plecau nu doar singuri ci erau însoțiți de preoți, învățători, meseriași, căpetenii, pentru care nici soarta lor nu era mai bună în ținuturile lor de baștină.⁹

Aceste mișcări migratorii ale populației de aceeași limbă, credință, datină străbună, având același sânge străbun, se realizau permanent între cele trei Principate.

Băjenia din Ardeal, a familiei *Creangă* nu este o specifică anume a secolului al XVIII-lea, iar cauzele nu constau doar în considerente profesionale („*păpistășia*”, după cum menționează scriitorul Teodor Tanco, pornind de la o expresie din memoria familiei), ci și

⁸ Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*, București, Editura Tineretului, 1959;

⁹ Teodor Tanco, *Strămoșii lui Ion Creangă originari de pe meleagurile Bistriței și Năsăudului*, Bistrița News, 2015;

economice, cu rădăcină adâncă, temeinică în regimul politic de ocupație și de deznaționalizare a autohtonilor. Tensiunile politice au determinat revolte și împotriviri aprinse ale agricultorilor „grănicerizați” din numeroase localități aflate la marginea Imperiului Austro-Ungar, unde românului ardelen în era impus ca de la 16 la 60 de ani să devină cu forța militar în paza hotarelor unui stat străin, ocupant. Probabil aceasta a și fost una din cauzele concrete ale pribegiei bunicilor lui Ion Creangă la 1763, culminând apoi printr-un și mai intens proces de migrare odată cu răscoala cea mare a lui Horea, Cloșca și Crișan, la 1785.

Asupra originii ardelenesti a familiei *Creangă* spre deosebire de Teodor Tanco unii istorici literari susțin că aceasta ar fi migrat din zona Făgăraș-Brașovului (Gh. Ungureanu, Vladimir Streinu), alții din zona Maramureșului (George Călinescu, Petru Rezuș, preotul Radu Mircea din Alba Iulia). Marele scriitor Mihail Sadoveanu în prefața la *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă, Editura Tineretului, 1959, menționează faptul că familia marelui povestitor ar proveni din emigranții de peste munți din satul „*Vaşlab*”, respectiv Voşlobeniul de astăzi.

Neexistând documente certe care să certifice originea exactă a familiei ne rezumăm la relatările scriitorului Ion Creangă, „*Nică a lui Ștefan a Petrei, încrengătură paternă a Ciubotarilor, nepot pe linie maternă a lui David Creangă, cu strămoși veniți din Ardeal în Pipirig*”. Tot din aceste relatări reiese de asemenea că actuala Casă memorială Ion Creangă, casa în care s-a născut scriitorul a fost construită de *Petre Ciubotariu* între anii 1830-1831 și dăruită fiului său Ștefan în anul 1835, an în care s-a căsătorit cu *Smaranda Creangă*, fiica lui *David Creangă* din Pipirig, ca dar de nuntă.

Indiferent care este purul adevăr un lucru este cert, numeroasele localități din zona Neamțului s-au constituit ca urmare a migrației ardelenilor pe aceste locuri. Satul Humulești, după descrierea autorului *Amintirilor din copilărie*, este format din trei „părți” : *Vatra Satului, Delenii și Bejenii*. După cum arată și numele cel din urmă sat fiind format din *bejenari*, locuitori proveniți din alte zone.

(BĂJENĂR, băjenari, s. m. Persoană care își părăsea vremelnice casa, ținutul sau țara din cauza invaziilor, a persecuțiilor sau a asupririi. [Var.: **bejănăr, bejenăr** s. m.] – **Băjeni** + suf. -ar.)¹⁰.

Plecând de la numele tatălui lui Ion Creangă, *Ștefan a Petrii Ciubotariu*, luând în considerare că la Voşlobeni antroponimul *Ciubotariu* este destul de frecvent, fiind chiar unul dintre cele mai vechi atestate de documentele istorice, am fi tentați să acceptăm varianta scriitorului Mihail Sadoveanu. De asemenea tot din conținutul operei literare a lui Ion Creangă rezultă că tatăl său *Ștefan a Petrei Ciubotariu* nu avea teren agricol pe care să-l cultive, ocupația lui fiind cea de tăietori de lemne din pădure. Se pare că această preocupare este cea adusă de tatăl său *Petre Ciubotariu* venit din Ardeal dintr-o zonă de munte. Făcând legătura dintre ocupația lui *Ștefan a Petrei* cu originea ardelenescă a tatălui său suntem oarecum îndreptățiți în a afirma că această familie provenea de dincolo de munți, de la Voşlobeni.

Conform unor autori literari antroponimul de *Ciubotariu* ar proveni din ocupația celui ce practică, confecționar de *ciubote*, cizme de piele. Totuși se cunoaște că țărănul moldovean

¹⁰ Sursa: DEX '09 (2009) | Adăugată de Laura Gellner ;

prefera ca încălțăminte *opinca* în nici un caz *cizma*, fapt ce ar fi în oarecare contradicție cu această presupunere, numărul meseriașilor din această categorie era destul de redus.

Numele de familie *Ciubotar(u)* ar putea proveni și de la funcția unui demnitar de la curtea domnească, cel care aduna și avea grijă de o amendă specifică în Evul Mediu – „*Ciobota*”. Amenda se plătea în mod forțat de acele persoane din Moldova care, fiind solicitate să se prezinte în fața domnului, ocoleau această vizită. Demnitarul care acumula „*Ciobota*” (bunăoară, 60 de boi, 35 vaci, 80 oi, concomitent) se numea... *ciobotar*. Unii dintre urmașii acestuia, cu timpul, au căpătat numele de familie respectiv.

Antroponimul *Ciubotariu* modificat de influența maghiară sub forma de *Ciobotar*, sau *Ciobotaru* apare destul de frecvent în satul Voșlobeni, fiind menționat și în Conscripția anului 1742. De asemenea, numele *Ciubotariu* apare și pe Cazania lui Varlaam (Iași, 1643), pe care fiul protopopului Elie Câmpeanu, Liviu, a dăruit-o în anul 1943 inginerului Flaviu Dem. Baldovin pe care scria, pe la 1918 : „*Această carte de învățătură, zisă Cazania lui Varlaam, pe care o am de la tatăl meu protopopul canonic Ilie Câmpeanu ...s-o păstreze cu cinste cum a păstrat-o și familia bunicii mele după mamă, al cărui întemeietor emigrat pe la 1700 de la Mănăstirea Neamțului la Voșlobeni – jud. Ciuc a dat lungul șir al preoților Ciubotariu, paznici neîntrecuți timp de 215 ani ai românismului la izvoarele Mureșului, Oltului și Trotușului*”.

După cum am menționat mai sus, în încercarea de a-și stabili originea ardelenescă prin întocmirea unei monografii a satului Oșlobeni, județul Neamț, într-un articol apărut în *Ziarul Lumina* se menționează :

*„Despre istoria satului am aflat mai multe date din consemnările lui Alexa Cosma, fost consilier comunal și episcop al bisericii din Oșlobeni. Familiile Gavril Hulpoi, Cosma Oșlobeanu, Simion Cucu, Timofte Oșlobeanu, Grigore Bobu, Andrei Butnaru și Vasile Butnaru sunt primele care s-au așezat pe valea Cracăului, pe locul Oșlobeniului de azi. Ei au venit din comuna Voșlobeni, județul Harghita, probabil în jurul anului 1850. Noii „oșlobeni”, fiind ajutați de Mănăstirea Neamț, proprietara terenului din zonă, au construit, mai întâi, la doar 15 m de malul apei și la 500 de metri de șosea, o biserică din lemn, căreia i-au dat hramul „Sfântul Ierarh Nicolae”, care a dăinuit până când a intrat în vigoare „Legea însurăților”, a lui Alexandru Ioan Cuza, din 1864”.*¹¹

Migrația populației dintr-o parte în alta a celor două principate s-a realizat nu doar prin trecerea frauduloasă a granițelor ci în numeroase cazuri era favorizată de însași principii aflați la domnie în cele două țări vecine.

Se cunosc de exemplu bunele relații dintre Petru Rareș, domnitorul Moldovei și contele Lazar a cărui reședință se afla la castelul din localitatea Lăzarea. Aici a fost găzduit în 1538 domnitorul Moldovei Petru Rareș, care a fost silit să părăsească Moldova în fața expediției de război a lui Soliman Magnificul, în sprijinul căruia au alergat și polonii, și tătarii. Rareș intenționa să ajungă cât mai repede la cetatea sa de la Ciceu, unde se aflau soția și copiii săi. Stăpânul castelului, cunoscut cu domnul Moldovei din timpul intervențiilor acestuia în

¹¹ Grigore Radoslavescu, *Parohia Oșlobeni, sub „Acoperământul Maicii Domnului”, Ziarul Lumina, ediția națională, vineri 28 septembrie 2007;*

Ardeal, ia pus la dispoziție o trăsură cu șase cai, precum și 12 ostași care să-l însoțească până la Târgu Mureș, unde urma să facă un nou popas. Însoțit de acești ostași, ca și de un devotat al său, care se aflase mai dinainte la Lăzarea, Petru Rareș a străbătut în goana cailor Valea Mureșului, fiind primit la Târgu Mureș cu o adevărată pompă de primarul orașului, Bernard Thamasy. „Voi fi iarăși ceea ce am fost - a declarat voievodul Moldovei - și poate mai mult decât atât”. Cu ajutorul lui Thamasy, Rareș a ajuns apoi la Ciceu, de unde, într-adevăr, peste trei ani s-a reîntors pe tronul Moldovei.

Un alt domn român care a găsit adăpost la Lăzarea a fost Mihnea al III-lea (1658-1659), fiul lui Radu Mihnea, refugiat și el din calea unei invazii turcești.

Au fost însă momente când și conții de la Lăzarea au căutat adăpost peste Carpați. La 1708, în timpul luptelor habsburgice, contele Lázár Francisc, unul dintre aderenții lui Francisc Rakoczi, adversar al stăpânirii Habsburgilor, pentru a-și salva viața s-a refugiat în Moldova, la moșia lui Ilie Cantacuzino de la Băltățești, de unde s-a întors numai după liniștirea lucrurilor.

Migrația populației ardeleni în Moldova și invers, a celei moldovene în Ardeal are cauze multiple, destul de firești într-un spațiu geografic cu origine etnică similară. Între ele sunt menționate relațiile de cointeresare materială din partea adversă, când, să zicem, în Moldova se căutau brațe de muncă și însuși domnitorul încuraja în fel și chip procesul imigrării. La îndemnul lui Vasile Lupu voievod, un căpitan al său, Ignat, „zăbovește pe aici, încredințează și amăgește oamenii să meargă acolo cu făgăduința că voievodul Moldovei le dă slobozenie de 10 ani tuturor cari se duc. Din pricina asta mulți înnebunesc și pleacă”, precum scria un impiecat al vremii către autoritățile ardeleni.

Un alt exemplu de bune relații între Moldova și Transilvania îl constituie participarea viitorului principe transilvan Ioan Kemeny (1660 – 1662) la ospățul solemn organizat la Iași cu ocazia cununii fiicei mai mari Maria, a domnitorului Țării Moldovei Vasile Lupu, cu prințul polonez Janus Radziwill. Ceremonia a avut loc la 5 februarie 1645, cununia oficiindu-se la Iași.

Spre sfârșitul anului 1646 Vasile Lupu a încheiat tratative cu principele Transilvaniei, Gheorghe Rákóczy I, în vederea căsătoriei Domniței Ruxandra cu fiul acestuia, Sigismund. Evenimentul mult așteptat nu poate avea loc deoarece domnul Moldovei nu este de acord să-l trimită pe fiul său Ștefăniță în locul domniței, ostatică în Imperiul Otoman. Revenită totuși la Iași, se confruntă cu o altă problemă. Bogdan Hmelnițki, hatmanul cazacilor zaporozjeni, amenință cu invazia dacă domnul nu este de acord cu căsătoria Ruxandrei cu fiul său Timuș. Văzându-se constrâns de această situație Vasile Lupu acceptă căsătoria cu Timuș însă acest lucru va declanșa începerea unor ostilități între cele două principate. Aceste conflicte se vor răsfrânge negativ și asupra românilor din zona de răsărit a Transilvaniei și care va determina o migrare a românilor spre Moldova.

Ioan Kemény știa ceva românește. El avea legături, în Moldova și chiar în Țara Românească, așa încât, când era vorba să se trimită o solie secretă printr-un om de importanță, care să aibă înfățișare și, pe lângă aceasta, un om având prieteni în țările române, prințul Ardealului se adresa de preferință lui Kemény. Astfel el a fost trimis și ca general la 1637, ca să-l apere pe Matei Basarab de cea dintâi năvălire pe care a făcut-o în Muntenia Vasile Lupu.

Primele elemente asupra Scaunului Giurgeu datează din jurul anilor 1463 -1466 fiind atestate într-un document din 27 iunie 1466 emis de Matei Corvin, în care se amintește de existența unui scaun independent. Tot în această perioadă este posibil să fie prezent și elementul românesc al populației Giurgeului, respectiv așezarea umană ce astăzi o numim Voșlobeni. Existența unei populații stabile în această zonă este însă mult mai veche, ea datând încă din perioada dacică, din timpul stăpânirii romane și după aceasta. O dovadă elocventă în acest sens îl constituie tezaurul descoperit în localitatea Valea Strâmbă, sat învecinat cu Voșlobeniul. Acest tezaur cuprinde diferite obiecte de podoabă din aur și argint, 50 de dinari din secolul al II-lea din timpul împăratului Hadrian la Comodus, zece piese de argint de la Constans precum și trei solidi de la Grațianus (373 – 383). Tot în această localitate au mai fost descoperite podoabe de argint de tipul celor de la Sântana de Mureș, cultură în plină înflorire în secolele IV-VI. Toate aceste vestigii istorice ne îndreptătesc să presupunem că vechii băștinași ai Giurgeului existau în această perioadă ca populație stabilă și organizată în obști peste care s-a suprapus populația secuiască, a cărei colonizare avea ca scop apărarea granițelor de est a imperiului împotriva migrațiilor dinspre Moldova a cumanilor .¹²

Referitor la vechimea elementului românesc în această zonă cronicarul ungar Simon Keza îi menționează pe secui ca fiind „*in motibus confini*”, în munți, la graniță, împreună cu românii pe care i-au găsit aici, s-au amestecat cu aceștia împrumutându-le și scrierea .¹³

În aceste condiții este posibil ca și așezarea umană, Voșlobeniul de astăzi, să fi luat ființă prin gruparea spre sudul Giurgeului a unei părți din populația de etnie română.

Odată cu așezarea familiei contelui Lazar în castelul ce îi poartă numele în jurul anului 1530 și constituirea vastului alodiu ce se extinde până în vecinătatea Voșlobeniului, este nevoie de tot mai multă forță de muncă pentru cultivarea terenurilor cât și pentru îngrijirea animalelor. Contele Lazar se vede nevoit să aducă această forță de muncă fie din Transilvania, fie din Moldova. În general angajează familii de iobagi fugiți de prigoana și exploatarea boierilor moldoveni. Dintre aceste familii, contele recrutează pe cei mai buni și credincioși lucrători de pământ sau îngrijitori de animale care aveau în același timp și cele mai mici pretenții pentru muncile ce le prestau. Familiile de origine română unele se stabileau în zona domeniului contelui, altele se alătură locuitorilor voșlobeni contribuind astfel la creșterea numărului populației satului.

La recensământul din 1760-1762, se găseau în Lăzarea 19 familii de români, circa 94 de locuitori, iar în 1910, numărul crescând mereu, 155 de români, după limbă, și 286 după confesiune. Dintre numele românești, maghiarizate de-a lungul timpului, aflate și astăzi la Lăzarea menționăm, ca și în alte sate românești din regiune, numele Barițiu (Baritz), Bârsan (Berszan), Țăranu (Czárán), Goga, Ianoș, Câmpean, Costea, Matei (Matjas), Moga, Oláh, Pop (Papp), Rațiu (Rác), Todor, Vancea (Vánca), ceea ce a mai rămas din vechime.

¹² Lupaș, Ioan „*Relațiile istorice ale Voivodatului Transilvaniei*, pag. 26 -27;

¹³ I.I. Russu „*Românii și secuii*”, Editura Științifică București, 1990, pag. 45;

Chestionarul toponimic a lui Pesty¹⁴ menționează că locuitorii satului Bicaz ființează de circa 200 de ani (în jurul anului 1670). Primii locuitori conform tradiției locale ar fi fost Ioan Țepeș din Țara Făgărașului și vânătorul Dumitru Dandu din Voșlobeni.

Alte documente datate din anul 1757 - 1758 menționează prezența păstorilor voșlobeni pe toată valea Bicazului superior, aceștia având o contribuție însemnată la constituirea unor sate precum Bicaz-Chei, Bicazul Ardelean, Dămuc etc. Prezența acestora este confirmată și de apariția în jurul anilor 1742 – 1750, în documente oficiale a unor antroponime caracteristice satului Voșlobeni precum : Colceriu, Voaideș, Chindea.

Se cunoaște de asemenea că voșlobenii prin unii reprezentanți mai întăriți (Grigore a Marinii) au finanțat construcția Bisericii Ortodoxe din satul Livezi – Ciuc, sat cu populație eminentamente românească situat precum o insulă într-o zonă dominant secuiască și ceangăiască.

Schimburi de populație s-a realizat de asemenea și între Voșlobeni și satele românești de pe Valea Mureșului Superior. Feciorii și fetele din cele două zone, unindu-și destinele prin căsătorii, se stabilesc fie în Voșlobeni, fie în sate precum : Subcetate – Mureș, Sărmaș, Bilbor. Pe baza acestor încuscri se poate explica apariția și în aceste sate a unor antroponime ca : Voaideș, Suci, Blaga, Tinca, Colceriu etc. specifice voșlobenilor.

Prin prezentarea documentelor și a informațiilor de natură istorică, antroponimică sau cele legate de tradiții, obiceiuri și religie am dorit să evidențiez faptul că raporturile dintre locuitorii satelor românești situate de o parte și alta a Carpaților s-au schimbat permanent. În anumite perioade migrația are loc dinspre Moldova spre Transilvania, alteleori în sens invers. Toate aceste modificări au influențat apariția unor transformări în structura etnică a locuitorilor voșlobeni, însă fondul ei a rămas aproape neschimbat. Prin conservatorismul de care au dat dovadă, voșlobenii și-au păstrat aproape nealterate obiceiurile, tradițiile și limba moștenite de la străbunii lor.

Din toate aceste documente rezultă faptul că istoria satului nostru se întinde mult mai departe decât pot să acopere documentele scrise ale vremurilor trecute. Așezarea umană situată de-a lungul Pârâului Vale poate fi considerată fără riscul de a greși prea mult, una din cele mai vechi sate, mai veche chiar decât unele sate mari secuiești din zonă.

Variante privind numele satului Voșlobeni

În privința numelui vehiculat și acceptat de-a lungul timpului au existat mai multe variante. Conform etimologiilor clasice numele de *Voșlobeni* ar porni de la apelativele din limba maghiară „*vas*” ceea ce înseamnă „*fier*” și „*lab*” cu semnificația de „*picior*”. Prin alipirea celor două elemente ar rezulta o formă atestată în mod curent încă din anul 1615.

¹⁴ J. Szocs, *A romanok megtelepedese, roman falvak kialakulasa Csik, Gyergyó, Kaszonszekben, 1614 – 1850;*

Pentru a explica sensul acestor apelative există numeroase interpretări. Desigur cea mai vehiculată variantă și mai accesibilă în masa largă a locuitorilor ar fi cea realizată prin imaginația populară sub forma unor legende. Cele două legende, cea a unui hangiu care având amputat un picior purta o proteză din fier (*vas lab*) sau a călărețului care a scăpat dintr-un pericol fiind salvat de calul său cu potcoave de fier, asemuite cu niște picioare de fier, pot fi luate în considerare doar ca niște etimologii cu caracter exclusiv populare. Asemenea explicații nu pot fi luate în considerare dacă am încerca o abordare mai serioasă a semnificației acestor apelative.

Cu toate acestea în jurul anului 1787 unii autori latiniști au acceptat prin traducere românească, a numelui satului ca *Picior de Fier* fără a avea o cât de mică bază reală.

Pentru o explicație mai aproape de adevăr am putea porni de la sensurile suplimentare ale cuvântului „*lab*” căruia i s-ar putea asocia sinonimul de „*picior de munte*” sau „*ogor mic*”. În privința sensului de „*picior de munte*” acesta este destul de frecvent utilizat în limbajul localnicilor spre exemplu : *Piciorul Trocii*, *Piciorul cel Mândru*, *Piciorul Padinii* cu semnificația prelungirii unei culmi muntoase. Pentru a ajunge la toponimul de „*Picior de Fier*” am putea face o asociere cu numele unui vârf de munte situat între Voșlobeni și Valea Strâmbă, vârf denumit cu toponimul „*Vasko*” care prin traducere liberă în limba română ar însemna „*piatră de fier*”, al cărui nume ar fi „*vârful Piatra Fierului*”. Făcând o asociere între numele acestui munte și poziția satului s-ar putea ajunge la „*satul de la piciorul Muntelui Fierului*” (în limba maghiară *vasláb falu*).

La o primă analiză această explicație pare destul de verosimilă însă apare o oarecare contradicție între atestarea satului (1630) și cea a toponimului „*Vasko*” (1876). Dacă vom ține însă cont de faptul că în cele mai multe cazuri între utilizarea populară a unor toponime și apariția documentelor care să le ateste există întotdeauna diferențe destul de mari, consider această variantă suficient de aproape de realitate.

Dacă am lua în considerare sensul lui „*lab*” ca „*ogor mic*” și care este frecvent întâlnit în Transilvania am putea explica numele satului ca fiind „*Ogorul lui Vas*” sau „*Ogorul de la Fier*”. Aceste forme nu conduc spre o explicație apropiată de adevăr, deci nu voi insista asupra lor.

Pentru identificarea probabilă a toponimului „*vas - fier*” utilizat în toate apelativele de mai sus am putea face o scurtă incursiune în istoria zonei. Conform unor documente istorice din perioada medievală, se presupune că ar fi existat în actuala localitate Mădăraș-Ciuc, între anii 1571-1700 o topitorie de fier. Este posibil ca pentru a i se asigura materia primă, minereul de fier, producătorul prin agenții lui de cercetare geologică ar fi ajuns și prin zona noastră unde ar fi găsit roci bogate în acest minereu. Locațiile în care s-a găsit minereu de fier au determinat apariția unor toponime precum : „*Vasko*” menționat anterior, sau „*Vaspatak*” - Pârâul Fierului, afluent al Oltului pe partea estică a Munților Hășmaș. Aceste locuri fiind în apropierea satului Voșlobeni ar fi fost la baza apariției toponimului inițial „*VAS*” din care apoi ar fi derivat numele actual al satului nostru. Pentru confirmarea celor de mai sus putem remarca faptul că în unele documente datând din anii 1656 – 1659 pentru numele satului întâlnim forma de „*Vasfalu*” – *Satul fierului* sau *Satul de la fier*. Cert este că pentru populația

din satele vecine, de etnie maghiară, semnificația toponimului „*Vaslab*” respectiv „*Voşlobeni*” este are la bază etimonul „*vas*” – „*fier*”.¹⁵

O alternativă asupra numelui satului acceptată de unii autori români printre care aş fi şi eu, ar putea fi şi cea plecând de la un toponim derivat având rădăcină slavă „*slobod*” cu semnificația de „*liber*”. În lucrarea mea „*Călător pe ulițele satului Voşlobeni*” făceam mențiunea că primii locuitori ai satului ar fi provenit din Moldova. Țărani iobagi sătui de tratarea inumană din partea stăpânilor lor, ar fi fugit de pe moșiile acestora, în Ardeal, unde au încercat să-și recapete libertatea mult dorită. Această așezare devenind sat de oameni liberi. Locul acesta dintre munții acoperiți de păduri, a constituit un bun adăpost pentru acești țărani năpăstuiți, constituind nucleul viitoarei așezări umane.

Pornindu-se de la forma „*O slobod*” cu sensul de „*sat liber*” prin mai multe transformări fonetice se ajunge la toponimul „*Oşlobeni*” care mai apoi datorită influenței maghiarilor din zonă, după cum am mai menționat anterior, prin adăugarea consoanei „*v*” satul primește numele în forma de „*Voşlob*” sau „*Vaşlab*” și mai apoi „*Voşlobeni*”.¹⁶

O coincidență interesantă – observată de autorul Vlad Chindea – privește numele satului din Bucovina nordică Uşihlib (sau Oşehlib, Uşăhlib, Uşihlibi, atestat la 1464 Oşihlib, 1473 Oşohlib). Acest toponim ar putea fi înrudit cu numele satului Voşlobeni. Astfel, presupunând o formă inițială, neatestată istoric, „*Oşohlob*”, aceasta ar fi putut evolua fonetic prin sincoparea aspirantei „*h*” rezultând o formă „*Oşlob*” (printr-o formă intermediară „*Oşolob*” sau direct) din care derivă „*Voşlob*”, „*Voşlobeni*” în modul descris mai sus. Ipoteza este inedită, dar necesită cercetări mai aprofundate și din păcate nu ne duce mai aproape de etimonul căutat – sensul acestui *Oşihlib/Oşohlib* este obscur, se poate bănui o rădăcină turcică sau est-slavică (de exemplu ukr. „*hlib*” identic cu rus. „*hleb*” – pâine – ceea ce ar invalida însă teoria propusă mai sus, care necesită o rădăcină inițială „*hlob*”).¹⁷

Indiferent de forma de la care s-a ajuns la acest antroponim, indiferent de ipoteza de la care se pleacă în stabilirea lui părerea mea este că forma inițială, cea stabilă a numelui satului, este posibil să fi fost „*Oşlob*”, iar numele locuitorilor aceste mici așezări umane în concordanță cu numele satului din care provin a fost „*oşlobeni*”.

Dacă vom accepta această formă putem explica și etimologia satului *Oşlobeni* din județul Neamț. Cât despre vechimea celor două localități, *Voşlobeni*, respectiv *Oşlobeni* consider că prioritate o are *Voşlobeni*-ul. Conform datelor istorice menționate anterior prima atestare documentară a satului *Voşlobeni* este datată din anul 1630 (1615 ?), pe când a satului nemțean *Oşlobeni*, conform unor însemnări ale Parohiei Ortodoxe locale, ar fi de abia din anul 1850.

Pentru satul *Oşlobeni* cea mai veche atestare găsită datează de la 1809 drept *Jschlobin*, satul fiind absent însă pe harta de la 1789. Este posibil ca pe valea Cracăului să fi existat sate

¹⁵ J. Szocs, *A romanok megtelepedese, roman falvak kialakulasa Csik, Gyergyó, Kaszonszekben, 1614 – 1850*;

¹⁶ Aurel I. Vița, *Călător pe ulițele satului Voşlobeni, Voşlobeni, 2007*;

¹⁷ Chindea, Vlad, *De veghe la polul frigului sau Monografie istorică, toponimică și antroponimică a satului Voşlobeni*, manuscris, Tg. Mureș, 2014;

medievale care să fi dispărut între timp, însă din cercetările istoricilor nu s-a găsit nicio localitate a cărui nume să fi fost măcar aproape de cel de *Voşlobeni*, sau *Oşlobeni*. În atare situație ipoteza migrației locuitorilor români din *Voşlobeni* poate fi cea mai acceptabilă, locuitori români din Voşlobeni stabilindu-se pe moșiile Mănăstirii Neamțului.

Această variantă este susținută și de Parohia Ortodoxă din Oşlobeni care presupune că satul ar fi luat ființă în jurul anului 1850 de familiile Oşlobeanu (2 familii), Hulpoi, Cucu, Bobu, Butnaru. Dacă vom lua în considerare primul antroponim, cel de *oşlobeanu*, ne sugerează faptul că aceștia ar avea legătură cu originea *voşlobeană*. Se știe că sufixul – *eanu*, respectiv, - *anu*, adăugat la un nume de obicei indică originea geografică a purtătorului. Cât despre celelalte antroponime Hulpoi, Cucu, Butnaru, Bobu le consider ca fiind puțin probabil să provină din aceeași localitate, ele nu sunt caracteristice Voşlobeniului, acestea ar putea fi doar niște porecle provenite din numele unor ocupații.

Între prima atestare cartografică de la 1809 sub forma de *Jschlobin* și consemnarea istoricilor satului Oşlobeni 1850, apare însă o contradicție. Pentru rezolvarea acesteia am putea considera că satul inițial *Jschlobin* s-ar fi destrămat în timp, fiind reînființat la 1850 cu locuitori noi veniți din Ardeal, respectiv din Voşlobeni. Noii locuitori instalați aici își păstrează numele satului lor ca amintire a locurilor de proveniență.